

НАПРЯМ 2 Публічно-правовий

Артур Безкостенко,

студент 2 курсу юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України

Історія розвитку вітчизняного законодавства щодо кримінально-правової охорони конфіденційної інформації (на прикладі ст.182 ККУ)*.

Відповідно до сучасної доктрини кримінального права України щодо витоків нормативного аспекту охорони приватного життя людини (права на особисту та сімейну таємницю, недоторканність житла) вважається, що першим законодавчим актом в цій сфері є Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р. Хоча, на нашу думку, найдавнішою пам'яткою слов'янського права, в якій містяться витoki охорони приватного життя, слід вважати Руську Правду, яка являє собою збірку норм звичаєвого права та княжих уставів і датується XI — XII ст.ст.

Поряд із Руською Правдою діяв Устав князя Ярослава про церковні суди. Саме в ньому містилися норми про захист честі жінки та дівчини, встановлювалася відповідальність за примус до вступу у шлюб. Руська Правда не дає повного уявлення про систему правових норм, адже на той час право існувало як у писаній, так і неписаній формі.

Наступним історичним етапом нашої держави була польсько-литовська доба, коли українські землі перебували у складі сусідніх держав. В цей час сформувалася досить строката система правових джерел. Діяло звичаєве право, Руська Правда, нормативні акти Польського королівства і Великого князівства Литовського. Слід вказати, що польське право не становило єдиної кодифікованої системи, хоча створювались збірки, які охоплювали видані раніше статuti, конституції, норми звичаєвого права. Особливе значення мав «Повний звід статутів Казимира III», що складався із двох статутів: Віслицького (Малопольського) (1347 р.), який був першим

* Наукова керівниця – доцентка кафедри адміністративного та фінансового права Світлана Ковальова

правовим актом Польського королівства, мав загальнодержавне значення й поширював свою чинність на Галичину та Петраковського (Великопольського) [1; 2].

Наступним етапом розвитку основ національного законодавства щодо охорони недоторканності приватного життя став Звід законів Російської імперії, в якому були уніфіковані норми права і який офіційно припинив застосування норм українського права, хоча норми звичаєвого права продовжували діяти. До джерел кримінального права того часу, окрім 15-го тому «Зводу законів Російської імперії», слід віднести також Уложення про 37 покарання кримінальні і виправні 1845р. В останнє десятиріччя XIX ст. був підготовлений новий Кримінальний кодекс – Кримінальне уложення 1903 року. І хоча воно в повному обсязі так і не набрало чинності, це був важливий етап у розвитку саме кримінального права як самостійної галузі, що базувалася на принципах буржуазного права .

Першим нормативним актом в галузі кримінального права слід вважати «Керівні начала з кримінального права РРФСР» 1919 р. Вони так і не набрали чинності і, по суті, представляли собою прообраз Загальної частини Кримінального Кодексу. Кодифікація всіх галузей права, яка проводилася в Українській Республіці в період 1922-1927 років шляхом рецепції законодавства РРФСР та епізодичної розробки власних нормативних актів. Завдання щодо кримінального законодавства було сформульоване у Постанові 46 ВУЦВК від 23 серпня 1922 р. під назвою «Про введення в дію Кримінального кодексу УСРР».

У 1924 році була прийнята перша Конституція СРСР, та у 1929 році друга Конституція УСРР, що сприяло новій кодифікації кримінального законодавства. У 1927 році було прийнято другий КК УСРР. Безумовно, він практично не відрізнявся від КК РРФСР 1926 року. В його Особливій частині також містилися норми, які умовно можна віднести до таких, що охороняюли приватні (особисті) права громадян. В ст. 56-21 передбачена відповідальність за пропаганду і агітацію, спрямовану на розпалювання національної, расової, релігійної ворожнечі, в ст. 74 – за умисне пошкодження, викрадення, знищення приватних документів, в ст. 115 – за перешкоджання здійсненню релігійних обрядів, в ст. 124 – за стягування квартирної оплати вище встановлених розцінок, а також примусове виселення, окрім випадків, прямо передбачених особливими законами.

Прийнято вважати, що Конституція України 1996 року є Конституцією нового типу, більш сучасна і, дійсно, проголошує демократичні права і свободи з урахуванням принципів положень міжнародно-правових актів: Загальної Декларації прав людини (1948 р.), Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (1966 р.), Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права (1966 р.), Конвенції про захист права людини і основоположних свобод (1950 р.) та низки інших

Вказане вплинуло на реформування практично всіх галузей законодавства, а прийняття у 2001 році КК України відкрило нову епоху в розвитку кримінального законодавства в сфері недоторканності приватного життя і заборони вчинення дій з відомостями, що містять особисту або сімейну таємницю. У цьому кодексі законодавець передбачив розділ V, який отримав назву: «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина», на відміну від попередньої – «Злочини проти виборчих і трудових прав», що, як вже зазначалось, набагато вдаліше, оскільки в ній містяться злочини не тільки проти трудових і політичних прав, але й інших, зокрема – проти особистих прав громадян. Чинний КК України розширив коло складів злочинів, що посягають на недоторканність приватного життя. Був встановлений новий склад злочину, передбачений диспозицією статті 182 КК «Порушення недоторканності приватного життя», який в подальшому і буде предметом нашого дослідження. Ця стаття, відповідно до положень Конституції України 1996р. (ст. 32), захищає право кожної людини на недоторканність її особистого і сімейного життя. В першій редакції ст. 182 КК України встановлювала відповідальність за незаконне збирання, зберігання, використання або поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, 53 або поширення такої інформації у публічному виступі, творі, що публічно демонструється, чи в засобах масової інформації. ЗУ від 2 червня 2011 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення законодавства про захист персональних даних» редакція ст. 182 КК України була змінена. Зокрема, законодавцем по іншому викладений основний склад злочину, передбаченого диспозицією ч.1 ст. 182 КК України, стаття доповнена частиною 2, яка містить кваліфікований склад злочину, та приміткою, у якій розкривається зміст поняття істотної шкоди.

Підсумовуючи аналіз розвитку кримінального законодавства України про відповідальність за порушення недоторканності приватного життя, можна констатувати, що воно пройшло досить довгий еволюційний шлях і потребує вивчення хоча би тому, що історичний досвід значною мірою визначає розвиток сучасного законодавства і допомагає уникнути повторення помилок, допущених в минулому. Усвідомлення дореволюційним і сучасним законодавцем необхідності захисту приватного життя вимагало прийняття адекватних кримінально-правових заходів. Це завдання продовжує залишатися актуальним і в даний час.

Література

1. Хрестоматія з історії України литовсько-польської доби / Упоряд. Т.Гошко Львів: Вид-во Українського Католицького Університету 2011. 688 с.

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Юридичний факультет

Кафедра теорії та історії держави і права

Рада аспірантів юридичного факультету

Студентська організація юридичного факультету

Студентський науковий гурток
«Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

XVII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

09 травня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

Матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»

П.78

Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 09 травня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 215 с.

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**